

סטאלין מת - יחי מלנקוב?

יוסף סטאלין ריכז בידיו סמכויות שלטון עצומות. בשום משטר אחר בעולם, כולל המשטרים הפאשיסטיים, לא היה מרוכז כוח כה רב ביוג ידיים אחד.

מעולם לא אירע שכוח כזה פורק מרצון. מאחר שנוצרו הדפוסים השלטוניים של דיקטטורה אישית, לא ישקוט המצב עד אשר יתמלא החלל, ובמקום הדיקטטור האחד יבוא הדיקטטור השני.

אולם אין זה תהליך שיסתיים ביום אחד. שנים עברו מאז יצא לגין מכלל פעולה מעשית, ועד אשר התגבשה הדיקטטורה הישית של סטאלין. משך שנים אלה התנהל מאבק איתנים, אשר רק הדים מעטים ממנו הגיעו באותם הימים לאוזני העולם. סטאלין יצר שלישייה נגד טרנצקי, קם אחר כך נגד שותפיו בשלישייה, יצר קבוצה חדשה

קבוצה של צעירים יהודים מבני רוסיה, שעברו את כל מדורות שתי המהפכות ומלחמת האזרחים, הפליגה ב-1925 לארץ-ישראל, כדי להתיישב בקיבוץ. בדרך הודיע הרדיו באניה כי יוסף סטאלין הכריז הכרזה חשובה. "סטאלין? מי זה?" שאלו החלוצים איש את רעהו.

באותם הימים כבר היה סטאלין יורשו של לנין. הוא יצא מנצח מן המאבק הגדול, אך החשאי, על הירושה של המהפכה. הוא הגיע לפסגת ההר, ממנו השקיף מאז משך דור, על גורל העולם. אולם שמו כמעט שלא היה ידוע. בכל החישובים על עתיד הצמרת הסובייטית לא תפס כל מקום מכריע.

שני הניחושים. כשהודיעו השבוע אלפי תחנות שידור ב-50 שפות כי יוסף סטאלין נפטר, היה מצב שונה מאד. אישיותם של כל המועמדים לירושה היתה ידועה לכל. זה בעולם בניחושים על המאבק העתידי ועל תוצאותיו. שנים היו הניחושים העיקריים: (א) עם מותו של סטאלין תתרכס הדיקטטורה הסובייטית כולה, והמשטר בברית המועצות יתמוטט כליל במלחמת-אזרחים בין יורשיו, או בהתקוממות המונית; (ב) מאום לא ישתנה, המנהיגים הסובייטיים יתפשרו ביניהם, יבחרו ברצון טוב ביורש, שימלא את החלל אשר יוצר עם מות הענק. השבוע התברר ששני הניחושים גם יחד לא התאמתו. שום מלחמת-אזרחים לא פרצה, שום התקוממות המונים לא זיעזעה את הממלכה האדירה, ושום מלחמת-מקום יחיד לא נבחר.

פשרה ליד הגופה. הסיבה להפתעה הראשונה לא היתה מפתיעה. במשטר הסובייטי, כמו בכל משטר טוטאליטרי מודרני, לא תתכן שום התקוממות מלמטה. מאות הדיכויים של הצבא האדום, עשרות הדיכויים של המה-ד, מונעות מרידה של ההמון הבלתי-מוזן, חסרי-ההנהגה וחסרי יכולת-הארגון. לא פרצה גם מלחמה גלויה בין היורשים. כל המנהיגים הסובייטיים, פקידים-הממשלה, ראשי-הבולשת, אנשי-המנגנון-המפלגה וקציני-הצבא הבינו היטב שגורל כולם מותנה בקיום המשטר בתור שכוה. הם לא התקשו להתפשר ביניהם ליד גופתו של מנהיגם, בשעות המעטות שחלפו בין הרגע שעצם את עיניו לבין שידור ההודעה על מותו ברדיו מוסקבה.

מאבק איתנים. לפי שעה שורר השלום במסדרונות בניני הפאר העתיקים של מוסקבה. אין פירוש הדבר ששלום זה הוא בר קיימא.

ופרק גם אותה. רק לבסוף נשאר יחיד.

הקרבתן: מולוטוב. אין כל ספק שהפעם יקרה אותו הדבר בדיוק. ברגע הראשון אחרי מותו של סטאלין נוצרה שותפות בין כל אלה המרכזים בידיהם את השלטון האמיתי במדינה. למעלה מתריסר מנהיגים. ממוני סטאלין, אך פחות-השפעה, סולקו במחירייד אחד. הרבר לא יצר שלטון של יחיד, להיפך, הוא נעשה כדי לחזק את שלטונם של היורשים העיקריים, איש איש בביתו שלו.

היורש היחיד שהפסיד בעסק היה מולוטוב. עד כה הופיע מולוטוב תמיד במקום השני ברשימת מנהיגי המפלגה הקומוניסטית, מיד לאחר סטאלין. עתה ירד למקום השלישי, כשגם מלנקוב וגם בריה מופיעים לפניו ברשימה. גם מינויו כשר-חוזן אינו אלא ירידה בדרגה. היתה זאת תופעה טבעית: בין כל היורשים היה מולוטוב היחיד שלא שלט על כוח ממשי. משרד-החוזן אינו יכול להתחרות מבחינה זו בתותחים של הצבא וגדודי המה-ד.

מפלגה ומ.ו.ד. שני השותפים העיקריים בשותפות החדשה הם מלנקוב ובריה, הנחשבים בדרך כלל לאויבים מושבעים. הם עשו עתה יד אחת כדי לשמור על שלמות הירושה. מלנקוב שולט במנגנון המפלגה, שהוא המנגנון הממנה את כל הפקידים במדינה. בחודשים האחרונים היה ברור כי סטאלין יעד לו תפקיד של יורש-עצר. הוא הפך ראש הממשלה, נוסף על תפקידו כמספר 1 במפלגה. אולם הוא טרם נתבסס במידה מספקת כדי לכבוש שלטון יחיד.

השותף השני, בריה, זכה בפרס גדול. במדינה הסובייטית תופסה הבולשת מקום מרכזי. לרשותה עומד צבא עצמאי, הלוכש מדים והמצויד בכל הנשק הכבד. צבא זה גועד לדיכוי מרידות מזוינות, גם מצד גדודי הצבא הסדיר.

(המשך בפמוד 8)

